

Raadsvoorstel

Voorstel aan de raad van de gemeente Noardeast-Fryslân



Jaartal + zaaknummer : 2025 / 118113
Raadsvergadering d.d. : 12 juni 2025
Portefeuillehouder : B. Koonstra
Programma : (5) Wenjen en Omjouwing
Programmaonderdeel : Ruimtelijke ontwikkeling / ruimtelijke kwaliteit
Naam opsteller : D. Wielstra-Veenstra (E-mail: d.wielstra@noardeast-fryslan.nl)
Onderwerp : Ontwerpbegroting 2026 en concept jaarverslag 2024 Hûs en hiem
Begrotingswijziging : Nee

Voorgesteld raadsbesluit

1. Het jaarverslag 2024 van Hûs en hiem voor kennisgeving aan te nemen.
2. Bijgaande en als zodanig gewaarmerkte zienswijze in te dienen op de ontwerpbegroting 2026 Hûs en hiem.

Inleiding

Volgens de Gemeenschappelijke Regeling Hûs en hiem advisering omgevingskwaliteit stuurt Hûs en hiem de voorlopige jaarrekening en ontwerpbegroting aan de raad. De raad wordt hierbij in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze over de ontwerpbegroting en meerjarenraming kenbaar te maken.

Beoogd effect

De continuïteit van Hûs en hiem te waarborgen. Hûs en hiem geeft de gemeente onafhankelijk en deskundig welstandsadvies zodat beoordeeld kan worden of een bouwwerk in de omgeving past en voldoet aan redelijke eisen van welstand. Daarnaast geeft Hûs en hiem advies over monumenten.

Daarmee bevordert Hûs en hiem de bouwkunstige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid van Fryslân.

Argumenten

1.1 Het financieel jaarverslag 2024 wordt de raad ter kennisgeving aangeboden.

Er is sprake van een positief resultaat van € 123.212,-.

Personeel

In 2024 heeft zich een aantal mutaties voorgedaan in het personeelsbestand. Vooruitlopend op de pensionering van een medewerker in januari 2025 is per 1 oktober 2024 een nieuwe adviseur omgevingskwaliteit aangesteld. Verder heeft per 1 september één van de adviseurs gebruik gemaakt van het 'generatiepact'.

De bezetting van hûs en hiem is in 2024 uitgekomen op een gemiddelde van 9,85 FTE. De lichte stijging ten opzichte van het gemiddelde van 9,63 in 2023 is vooral toe te schrijven aan de korte tijdelijk overlapping eind 2024 door de pensionering van een medewerker in januari 2025. Eind 2024 waren 12 medewerkers in dienst bij hûs en hiem (ten opzichte van 11 medewerkers ultimo 2023). Begin 2025 is de bezetting weer terug naar 11 medewerkers.

Productiecijfers 2024

In 2024 zijn in totaal 3.062 (eerste) adviesaanvragen behandeld. In 2023 zijn dat er 3.301 geweest. Daarmee is het aantal (eerste) adviesaanvragen ten opzichte van 2023 met 7,2% afgenomen. Omdat in veel gevallen na de (eerste) adviesaanvraag nog een vervolgaanvraag komt is het totale aantal planbehandelingen een veelvoud van het aantal (eerste) adviesaanvragen.

2.1 Met het indienen van een zienswijze dragen wij bij aan het versterken van de positie en de continuïteit van Hûs en hiem.

Wij stellen voor om een zienswijze in te dienen op de ontwerpbegroting over enkele strategische en financiële thema's die van belang zijn voor de komende jaren. Het gaat om de volgende zienswijze:

- **Digitalisering en kwaliteitsverbetering**
Zowel in het jaarverslag als de begroting is sprake van ambities op het gebied van digitalisering en kwaliteitsverbetering. Maar deze ambities zijn in financiële en inhoudelijke zin onvoldoende doorvertaald. Digitalisering is cruciaal om de efficiëntie te verhogen, de toegankelijkheid van het erfgoedtoezicht te verbeteren en toekomstige personele kwetsbaarheid op te vangen. Tegelijkertijd is kwaliteitsverbetering in advisering, archivering en procesinrichting noodzakelijk om de legitimiteit van Hûs en Hiem in het ruimtelijke domein te behouden. Op dit moment blijft het bij algemene formuleringen en een relatief bescheiden structureel budget van € 5.000,-. Gezien het belang van deze transitie is het van belang om dit op te schalen en te onderbouwen met een meerjarenplan, waarin ook externe cofinanciering kan worden verkend.
- **Heroriëntatie**
De structureel negatieve exploitatiebegroting vanaf 2026 vraagt om een heroriëntatie. Jaarlijks wordt nu een tekort van € 11.000 tot € 14.000 voorzien, dat ten laste komt van de algemene reserve. Deze lijn is niet duurzaam. Een structurele oplossing is mogelijk door een combinatie van drie maatregelen: het herijken van prioriteiten in taken en inzet (bijvoorbeeld door vereenvoudiging van niet-kerntaken of meer digitale afhandeling van standaardprocedures), het beperken van overheadkosten waar mogelijk, en het in gesprek gaan met de Provincie over indexering of herijking van de bijdrage op basis van inflatie, volumetoename of toegenomen wettelijke eisen. Daarnaast kunnen beperkte legesopbrengsten of vergoedingen voor extra advisering in specifieke trajecten overwogen worden als aanvullende inkomstenbron. Zonder ingreep zal de vermogenspositie geleidelijk uitgehold raken.
- **Risicoparagraaf algemene reserve**
Wat betreft de algemene reserve is het verstandig om niet alleen een minimum- en maximumbedrag te hanteren, maar deze ook te onderbouwen aan de hand van een risicoparagraaf. Daarbij kan worden uitgegaan van risico's op het gebied van ICT-storingen, langdurige uitval van medewerkers, stijgende personeelslasten of teruglopende provinciale bijdragen. Een minimale buffer van circa 25% van de jaarlijkse lasten lijkt verdedigbaar als ondergrens. Aangezien de reserve in 2029 daalt naar € 215.000, is het raadzaam om voor de tussenliggende jaren een opbouwschema vast te leggen, bijvoorbeeld via incidentele vrijval uit vrijvallende verplichtingen of door tijdelijke taakverschuiving.
- **Externe oriëntatie**
Ten slotte valt op dat (gezien de jaarrekening en begroting) de externe oriëntatie van Hûs en Hiem beperkt blijft. In de stukken ontbreekt een visie op positionering ten opzichte van gemeenten, erfgoedorganisaties, bewonersinitiatieven en het maatschappelijk debat over ruimtelijke kwaliteit. De meerwaarde van Hûs en Hiem als onafhankelijke kwaliteitstoetsers verdient nadrukkelijker profilering. Dit kan onder meer door het proactief delen van best practices, het zichtbaar maken van impact in concrete casussen, het bieden van toegankelijke kennis via nieuwsbrieven, online dossiers en presentaties bij gemeentelijke netwerken. Hiermee wordt niet alleen draagvlak opgebouwd, maar ook gezag versterkt.

Toetsing aan Omgevingsvisie

Op 10 juli 2024 heeft de raad de Omgevingsvisie 1.0 gemeente Noardeast-Fryslân vastgesteld. Daarin is opgenomen dat Noardeast-Fryslân een vitale, gezonde, ondernemende, aantrekkelijke en duurzame gemeente wil zijn met een sterke Mienskipssin. In de Omgevingsvisie worden onder andere de volgende kernkwaliteiten (ûs goud) omschreven:

- Een gevarieerd landschap met een rijke cultuurhistorie: waardevolle landschapsstructuren en -elementen, monumenten, beschermde stads- en dorpsgezichten en ander erfgoed.
- Sterke Regiostad Dokkum, vitale en leefbare dorpen.

Onze kernkwaliteiten gebruiken we altijd als vertrekpunt bij ontwikkelingen. Dit betekent dat we in kaart brengen wat “ûs goud” is op een plek en hoe een voorgenomen ontwikkeling daaraan bijdraagt.

Een goede omgevingskwaliteit is van groot belang voor het welzijn en welbevinden van inwoners. Het verhoogt de aantrekkelijkheid van de gemeente om er te wonen, te recreëren en te werken.

Kanttelingen en risico's

Voor rijksmonumenten verplicht de Omgevingswet om een adviescommissie hierover te laten adviseren. Uw raad heeft eerder al besloten om dit voorlopig bij Hûs en hiem te beleggen. Ook is er onder de Omgevingswet nog sprake van een adviserende rol van Hûs en hiem voor welstand omdat het Welstandsbeleid (zolang er geen nieuw beleid oftewel nieuw omgevingsplan is vastgesteld) nog van kracht is. In de voorbereidingen op het nieuwe definitieve omgevingsplan zal de advisering over ruimtelijke kwaliteit nader worden ingevuld waarbij ook een herijking kan plaatsvinden. De keuzes die gemaakt worden in het omgevingsplan zullen van invloed zijn op hoe de advisering in de toekomst vorm zal worden gegeven.

Financiën

Er is sprake van een positief resultaat. Dit heeft geen gevolgen voor de begroting van de gemeente.

Vervolg en planning

Hûs en hiem ontvangt de zienswijze over de ontwerpbegroting 2026 graag vóór 27 juni (vergadering Algemeen Bestuur). Nadat uw raad een besluit heeft genomen, zullen wij Hûs en hiem daarvan zo snel mogelijk in kennis stellen.

Communicatie + Participatie

Zoals hiervoor is aangegeven, zullen wij Hûs en hiem in kennis stellen van uw besluit.

Bijlagen

1. Oplegnotitie bij (ontwerp)begroting 2026 en (concept) jaarverslag 2024 inclusief jaarrekening 2024;
2. (Concept) Jaarverslag 2024 incl. Jaarrekening 2024;
3. Ontwerpbegroting 2026;
4. Zienswijze op de ontwerpbegroting 2026.

Dokkum, 20 mei 2025

Burgemeester en wethouders van de gemeente Noardeast-Fryslân,

de secretaris, H.J.C.M Verbunt MBA

de burgemeester, mr. J.G. Kramer

De raad van de gemeente Noardeast-Fryslân,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 20 mei 2025;

Besluit:

1. Het jaarverslag 2024 van Hûs en hiem voor kennisgeving aan te nemen.
2. Bijgaande en als zodanig gewaarmerkte zienswijze in te dienen op de ontwerpbegroting 2026 Hûs en hiem.

Aldus besloten door de raad van de gemeente Noardeast-Fryslân in zijn openbare vergadering d.d. 12 juni 2025.

De raad voornoemd,
de (plv.) griffier,

de voorzitter,

S. Kooistra

mr. J.G. Kramer